

הכרזת ראש חודש שבט - ראש חודש ביום השבת
המולד יהיה בליל שבת 4:53 ו-12 חלקים

כניסת שבת: 16:22

יציאת השבת: 17:29 לדעת ר"ת: 18:02

אורי וישעי

הגיליון התורני

בתם פז - מאוריקס צ' הפרשה

עטרת פז

וַיִּטֵּב אֱלֹקִים לְמִילֵדוֹת וַיְרַב הָעָם וַיַּעֲצְמוּ מְאֹד (א, כ)
מבארים הדעת זקנים שזה בעצמו היה השכר שלהם, שהמיילדות אמרו לפרעה שנשות ישראל לא צריכות אותנו, ואמר פרעה שהן שקרניות, וכשראה שיש ריבוי הולדה כל כך לישראל חזר ואמר שהן אמרו אמת, שאי אפשר שרק שתי נשים יהיו מיילדות לכל ישראל, אם כן בודאי שהם כמו חיות שמיילדות לבד.

בני מלכים

וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים (א, כא)

מסביר רש"י שיצאו מהם כהונה ולויה. ומדוע דוקא השכר הזה, והטעם הוא שפרעה גזר על המיילדות להרוג את הבנים, והבנות שישארו יוכלו המצרים להתחתן עמם, והבנים שהיו נולדים מהם היו עדיין נקראים יהודים כי הולד הולך אחר האם, אבל כהנים ומלכים לא היו יכולים להיות, כי בשביל מלכות וכהונה צריך להיות מיוחסים גם מצד האב, ושפרה ופועה דאגו גם לזה, לכן קבלו מדה כנגד מדה כהונה ומלכות.

★ אם הבנים שמחה ★

בנישואים השניים של עמרם ויוכבד מובא בגמרא (סוטה יב:). הדרש על יוכבד, שעמרם עשה לה מעשה ליקוחין, הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניו, ומלאכי השרת אמרו (תהלים קיג:ט) אם הבנים שמחה." רש"י מביא מהמדרש שכשמשוה נולד יוכבד היתה בת 130 שנה. שואלים המפרשים מדוע כששרה הולידה כשהיתה בת תשעים התורה מספרת שבת תשעים תלד, ומי מלל לאברהם היניקה בנים שרה, וביוכבד לא כתוב כלום. ואומר ע"ז המגיד מדובנא זצ"ל משל לשני עניים שנפגשו יחד באכסניה, מספר אחד לשני שבעיר פלונית לא נותנים הרבה כסף לצדקה, ענה לו העני השני שדוקא בעיר זו שהזכרת קבלתי בשפע, שאל לו הראשון מתי היית שם, ענה לו בפורים, אמר לו בפורים אין זה חידוש שכולם נותנים אז בעין יפה שכל הפושט יד נותנים לו, אבל אני הייתי ביום רגיל. והנמשל שאצל שרה זה לא היה זמן של נסים, לכן היה בזה חידוש גדול, אבל אצל יוכבד שהיתה בזמן שהיו הרבה נסים, שנולדו ששה בכרס אחד, ובשדה והיה להם שם אוכל, לכן לא היה בזה שום חידוש.

תורתנו הקדושה פותחת את פרשתנו במילים "ואלה שמות בני ישראל הבאים וכו'" והקורא יתקשה להבין הרי לפני שנים מרובות דור הראשונים, יעקב אבינו ע"ה ובניו הקדושים נפטרו, ועדיין רואה התורה את בני ישראל, לכאורה, כאילו רק עכשיו היגרו למצרים, באומרה "הבאים מצרים" ולא "שבאו" בלשון עבר.

ניתן לבאר קושיא זו בהמשך למה שאמרו רז"ל (במדרש תנחומא בלק סי' כה) שלא שינו שמש, ולא שינו לשונם, ולא גילו מסתורין שלהם, ולא נפרצו בעריות. שלא שינו שמש, שראובן ושמעון ירדו וראובן ושמעון עלו, וכו' "שלא שינו את שמש", כדרך ששמות שבטי י-ה, הגדרה מיוחדת היתה לכל אחד ואחד: "ראובן" - ראה ה', "שמעון" - שמע ה' וכו'. כך גם דורות אחרונים שמותיהם מוגדרים: אליצור, שדי אור, שלומיאל, צורישידי וכו'.

אף גם זאת רז"ל קבעו ששלשה שמות לאדם: אחד שקראו לו אביו ואימו, ואחד שקראו לו בני אדם ואחד שקונה הוא לעצמו. טוב מכולם מה שקונה הוא לעצמו, "טוב שם מְשָׁמֵן טוֹב" (קהלת ז, א), ופרש האברבנאל פסוק זה כך: "כי הוא המשל הדומה אליו ושמן טוב הוא המבושם, וכבר כתב הפילוסוף שראוי לאדם שיעשה פעולות המעלה כדי שיקנה השם טוב". כמו השמן שהוא צף ועולה מכל המשקים שבעולם.

אדם העומד ברשות עצמו, מייחד את שמו על פעולותיו וזוכה לשם, מה שאין כן אדם שאינו עומד ברשות עצמו - אינו זוכה שיצירותיו יקראו על שמו. הדבר נוגע ליחיד וגם לעם. עם המצוי בגלות יצירותיו למען האחרים ועל שם האחרים הם נקראים.

גדלותם של ישראל קדושים שהיו בגלות מצרים שמרו על זהותם ועל מהותם והגם שבנו ערי מסכנות לאחרים - שמש נקרא על יצירתם, לא המצרים ולא שאר האומות הצליחו לטשטש את שמשם. ואולי גם היה מקור השנאה של פרעה וכל עבדיו. שנאה שמקורה בקנאה, שחלוף השנים לא גרם לחליפת השם, אלא "שמות בני ישראל הבאים". ודו"ק.

ד"ר לע"י הגה"צ רבי שמעון גבאי בן רחל, הגה"ק רבי נסים פרץ בן סוליקה זצ"ל
לע"י ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
נתרם על ידי המשפחה

א הליכות מלכי

נושא: תפילין

קומי אורי - סיפור לשבת

רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל - ניכר היה בו משחר ילדותו כי לגדולות נוצר. עוד בהיותו ילד רך הפליא את הסובבים אותו בפקחות המופלאה, בשכלו השנון והחריף, בתפיסתו המהירה ובזיכרונו האדיר.

פעם, בהיותו ילד שאלו אביו בליל הסדר: "אמור נא לי, יקירי! מדוע שואלים ילדי ישראל "מה נשתנה" דוקא בחג הפסח, ולא למשל, בחג הסוכות, כאשר רואים כי הכל עוזבים את בתיהם ויוצאים לגור בסוכות למשך שמונה ימים?" (כמנהג חז"ל).

השיב הילד הפיקח: בחג הסוכות רואים ילדי ישראל את בני עמם יושבים בסוכה דלה, ולכן אין הם מתפללים כלל וכלל, שכן מעולם מורגל עם ישראל בצרות ובקשיים ואילו בליל הסדר, כאשר הכל מסובים בבני מלכים, יושבים סביב שלחן ערוך, ועל השלחן כלים יקרים ונוצצים, פמוטים וגביעי כסף מפוארים, מטעמי חג עולים עליו - ואז מביטים ילדי ישראל וחושבים: מה זה קרה היום לאחינו היהודים העניים, המסכנים והרדופים! והשאלה מתפרצת מפייהם: "מה נשתנה?"

היה זה בשבת הגדול, רבי יהונתן עלה על בימת בית הכנסת לדרוש את דרשתו, כמנהגו מדי שנה - והנה אחריו עולה אחד מפשוטי העם. "יסלח נא לי הרב", ביקש אותו אדם, "ברצוני לשאול שאלה".

תמה הקהל, וכי מה יוכל אדם זה לשאול את רבי יהונתן? אך הרב בענוותנותו הרבה כיבד את השואל ואמר לו: "בבקשה, שאל! ברצון רב אענה אם רק אוכלו".

והאיש שאל: "היום קראתי, כנהוג, בהגדה של פסח מ"עבדים היינו" ועד למקום שאומרים בשבת הגדול - והנה קשה לי: מדוע מופיעים על המילים וְיִמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם טעמי המקרא שהם "קדמא ואזלא" והלא טעמים אלו הם טעמי ניגון של שמחה - ומה שמחה יש בכך שהמצרים מיררו את חיי אבותינו?"

כיבד רבי יהונתן את שאלתו והשיבו בנחת: "בני, שאלה גדולה שאלת! אשיב לך על שאלתך: ידוע שהקב"ה הבטיח שבני ישראל יהיו במצרים ארבע מאות שנה ואם כן, מדוע אפוא נמשכה גלותם רק מאתים ועשר שנה?"

על עניין זה נאמרו תירוצים רבים ואחד מהם הוא: במשך מאתים ועשר שנה קבלו בני ישראל את כל מנת הסבל שנגזרה עליהם ושוב לא היה טעם להאריך את גלותם. זוהי אפוא הסיבה להטעמת המילים וְיִמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בטעמים המסמנים ניגון של שמחה, שהם "קדמא ואזלא" כי אכן הקושי של השעבוד גרם שמחה לאבותינו, בעטיו התקצרה גלותם במאה ותשעים שנה!!

אך לפי זה - המשיך הרב - נשאלת השאלה: מדוע מופיעים על מלים אלו דווקא הטעמים קדמא ואזלא - והלא יש טעמים אחרים המנוגנים בניגון של שמחה.

אלא שעל כך יש להשיב: אם נחסר מהמספר 400 את שנות הגלות - 210, נקבל את המספר 190 ושתי המילים קדמא ואזלא עולות בגימטרייה 190! וזהו פרושם של "קדמא ואזלא" על המילים "וימררו את חייהם" שקדמו ואזלו - שהקדימו לצאת ממצרים לפני המועד במאה ותשעים שנה, כמנין קדמא ואזלא, וזוהי הסיבה לשמחה. וזהו אפוא הטעם לכך שמילים אלו הוטעמו דוקא בטעמים אלו. כל הנאספים השתוממו לשמע חריפות תשובתו של רבי יהונתן אבשיץ והנאתם גדלה מאוד. (מתוך הספר 613 סיפורים על תרי"ג).

תפילין שנלקחו מסופר מומחה, ואחר שנים רבות להנחתן נמצא בהן טעות הפוסלת אותן מעיקרן, צריך שיעשה תשובה על ביטול מצות עשה, ודי לו בזה. ואין צורך בתעניות וסיגופים. אולם טוב שיקבל עליו להניח גם תפילין של רבנו תם, וירבה בלימוד תורה, ושב ורפא לו. (ויש מי שכתב שיאמר פסוק "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" כנגד מה שבידך ברכות לבטלה בהנחת התפילין הפסולות). ואף על פי שיש אומרים שמאחר ונאנס בדבר נחשב לו כאילו הניח תפילין כתיקנן במשך כל אותם שנים, מכל מקום אין נראה כן שיחשב לו למצוה, אלא הרי הוא בגדר מחשבה טובה שהקב"ה מצרפה למעשה.

מנהג חסידות לבדוק התפילין בכל שנה בחודש אלול. אמנם מעיקר הדין אין חיוב לבדוקן, אפילו לאחר כמה שנים, כל שנכתבו על-ידי סופר מומחה, ונבדקו בתחלתן. ואם לא הניח תפילין אלו אלא לפעמים, ובמשך זמן רב היו מונחות בארון בלא שהניחום כלל, צריכות בדיקה בכל שלש שנים ומחצה.

אם מסר את התפילין לבדיקה, ונמצאו הפרשות פסולות, אין צריך להתיר הקשר ולחזור ולקשור אחר החזרת הפרשות בבתיים, ואין לחוש בזה משום תעשה ולא מן העשוי. (ומיהו בהתרת הקשר אין חשש משום מחיקת שם ה'). ויש מי שכתב שאם נמצאו פסולים מעיקרן, אחר שמחליף הפרשות צריך להתיר הקשר ולחזור ולקשור. (מקדש מעט סי' לב, ארץ צבי סי' יג, וע"ע בשואל ומשיב רביעאה ח"א סי' נד, שארית יוסף ח"א עמ' שא-שב).

קטן שהגיע לחינוך ועשה קשר של תפילין לעצמו, כשיהיה בר מצוה יתיר את הקשר ויחזור ויקשור את הקשר. אך קטן שהגדיל ונעשה לבר מצוה ואין ידוע אם הביא ב' שערות, רשאי לקשור קשרים של תפילין. וכן רשאי לכתחלה לעסוק בתיקוני הבתיים של התפילין, ובלבד שידע שצריך לעשותם לשמה.

יש להזהיר מוכרי תפילין ומזוזות, שאם בא אליהם לקוח, ואומר שברצונו להשיג תפילין או מזוזות "מהודרות", לא ימכרו לו תפילין או מזוזות שנתעוררה בהן שאלה הלכתית שיש בה מחלוקת בפוסקים אם יש להכשיר או לפסול, אף שהורה בהן חכם להתיר, אלא אם כן יודיעו לו מראש על כך, כדי שלא יהיה כמקח טעות לגביו.

אם שאל מחבירו תפילין מהודרות ונגנבו ממנו, יש אומרים שחייב לשלם לו כפי ערך התפילין מההודרות. ויש אומרים שישלם לו דמי תפילין כשרות.

להצלחת זרפואת ר' גבריאל ארביב בן סוזט, שיזכה לטפיע ברכה והצלחה
וד"ת לעילוי נשמת אביו ר' פליקס מסעוד בן מסעודה ז"ל, תנצב"ה